DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)
30. april 1998 *

I sag C-215/97,

angående en anmodning, som Tribunale di Bologna (Italien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Barbara Bellone

mod

Yokohama SpA,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 86/653/EØF af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter (EFT L 382, s. 17),

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Wathelet, og dommerne P. Jann (refererende dommer) og L. Sevón,

generaladvokat: G. Cosmas
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent Antonio Caeiro og Laura Pignataro, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

* Processprog: italiensk.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 29. januar 1998,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 16. april 1997, indgået til Domstolen den 9. juni 1997, har Tribunale di Bologna i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 86/653/EØF af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter (EFT L 382, s. 17, herefter »direktivet«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag anlagt af Barbara Bellone mod Yokohama SpA (herefter »Yokohama«).

3 Det fremgår af hovedsagens akter, at Barbara Bellone har virket som agent for Yokohama i medfør af en agenturkontrakt mellem parterne. Efter at Yokohama havde ophævet kontrakten, krævede Barbara Bellone betaling af forskellige beløb i godtgørelse.

4 Sagen blev i første instans indbragt for Pretura di Bologna, som fastslog, at Barbara Bellone's påstande ikke kunne tages til følge, med den begrundelse, at agenturkontrakten var ugyldig, fordi hun på det tidspunkt, hvor kontrakten blev indgået, ikke var optaget i registret for handelsagenter og handelsrejsende, således som hun havde pligt til i medfør af artikel 2 i den italienske lov nr. 204 af 3. maj 1985 (GURI nr. 119 af 22.5.1985, s. 3623).

5 Ifølge denne bestemmelse skal der ved hvert handelskammer oprettes et register for handelsagenter og handelsrejsende, hvori »personer, som udøver virksomhed eller har til hensigt at udøve virksomhed som handelsagenter eller handelsrejsende, skal optages«. Artikel 9 i lov nr. 204 bestemmer, at »personer, som ikke er optaget i registret i henhold til denne lov, ikke må udøve virksomhed som handelsagenter eller handelsrejsende«.

6 Ifølge den forelæggende ret antages det i italiensk retspraksis, at en agenturkontrakt, der er indgået af en person, som ikke er optaget i registret, er ugyldig på grund af tilsidesættelse af den præceptive bestemmelse i artikel 9 i lov nr. 204, og at en sådan person ikke kan anlægge sag med krav om provision og godtgørelse i forbindelse med den udøvede virksomhed.

7 Barbara Bellone indbragte denne afgørelse for Tribunale di Bologna, som fandt, at der opstod et fællesskabsretligt problem, for så vidt som de nationale bestemmelser, hovedsagen vedrører, og hvorefter handelsagenters rettigheder er betinget af, at forpligtelsen til at søge optagelse i det pågældende register er opfyldt, kan vise sig at være uforenelige med direktivet, som ikke foreskriver, at der skal indføres et sådant register. Retten henviste navnlig til, at direktivets artikel 1 afgrænser begrebet »handelsagent« ud fra den virksomhed, der udøves, men ikke kræver særlige administrative forpligtelser overholdt.

8 Under disse omstændigheder har den forelæggende ret besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er direktiv 86/653/EØF forenligt med artikel 2 og 9 i den italienske lov nr. 204 af 3. maj 1985, som gør agenturkontrakters gyldighed betinget af, at handelsagenterne er optaget i et register for handelsagenter?«

9 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktivet er til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter en agenturkontrakts gyldighed er betinget af, at handelsagenten er optaget i et register for handelsagenter.

10 Indledningsvis bemærkes, at direktivet har til formål at harmonisere medlemsstaternes lovgivning om retsforholdet mellem parterne i en agenturkontrakt. I medfør af direktivets artikel 22 skulle medlemsstaterne efterkomme direktivet inden den 1. januar 1990. Med hensyn til de forpligtelser, der følger af artikel 17, fik Den Italienske Republik ret til at træffe gennemførelsesforanstaltningerne i tiden indtil den 1. januar 1993.

11 Det står fast, at direktivet ikke behandler spørgsmålet om handelsagentens optagelse i et register. Selv om Kommissionen har oplyst, at Det Økonomiske og Sociale Udvalg under det forberedende arbejde forud for direktivets udstedelse af hensyn til retssikkerheden foreslog, at der generelt blev oprettet registre, blev dette forslag ikke fulgt i den endelige affattelse af direktivet. Det blev altså overladt til medlemsstaterne at foreskrive optagelse i et register af administrative grunde, hvis de finder det hensigtsmæssigt. Som generaladvokaten har anført i punkt 32 i sit forslag til afgørelse, er det i visse af medlemsstaternes retsordener foreskrevet, at handelsagenter skal optages i et register.

12 Imidlertid kræves det efter den i hovedsagen omtvistede nationale lovgivning ikke blot, at enhver handelsagent skal optages i registret, men optagelsen er en betingelse for agenturkontraktens gyldighed, hvilket har til følge, at den handelsagent, som ikke er optaget i registret, ikke har retsbeskyttelse i henhold til kontrakten, navnlig efter at retsforholdet mellem parterne er ophørt. Det må derfor undersøges, om kravet om optagelse i et register med henblik på kontraktens gyldighed er foreneligt med direktivet.

13 I den forbindelse bemærkes for det første, at direktivet har til formål at beskytte personer, som efter direktivets bestemmelser er handelsagenter. Ifølge direktivets artikel 1, stk. 2, forstås der herved »en selvstændig mellemmand, som er vedvarende antaget til at formidle salg eller køb af varer for en anden person ... eller til at formidle og afslutte sådanne forretninger i agenturgiverens navn og for dennes regning«. Da optagelse i et register ikke opstilles som en betingelse for at være omfattet af beskyttelsen efter direktivet, kan denne beskyttelse ikke være betinget af optagelse i et register.

14 Med hensyn til agenturkontraktens form fremgår det af direktivets artikel 13, stk. 2, som indgår i kapitel IV »Agenturkontraktens indgåelse og ophør«, at medlemsstaterne kan »foreskrive, at en agenturkontrakt kun er gyldig, hvis den er indgået skriftligt«. Heraf følger, at direktivet går ud fra det princip, at der ikke gælder nogen formforskrifter for kontrakten, idet der dog gives medlemsstaterne mulighed for at kræve skriftlighed. Hertil kommer — som Kommissionen har understreget, og generaladvokaten har anført i punkt 37 i sit forslag til afgørelse — at fællesskabslovgiver har foretaget en udtømmende regulering i bestemmelsen ved kun at nævne kravet om en skriftlig kontrakt som betingelse for gyldigheden. Ud over udfærdigelse af en skriftlig kontrakt kan medlemsstaterne derfor ikke kræve andre betingelser opfyldt.

15 Denne konklusion støttes af, at det udtrykkeligt anføres i direktivet, når der gives medlemsstaterne mulighed for at fravige dets bestemmelser (jf. bl.a. artikel 2, stk. 2, artikel 7, stk. 2, andet afsnit, artikel 12, stk. 4, artikel 15, stk. 3, artikel 16, artikel 20, stk. 4, og artikel 21). Når der derfor i direktivets artikel 13, stk. 2, kun gives medlemsstaterne mulighed for at foreskrive skriftlighed, følger det heraf, at andre fravigelser af princippet om formfrihed er i modstrid med direktivet. Handelsagentens optagelse i et register kan derfor ikke være en betingelse for kontraktens gyldighed.

16 Denne fortolkning af direktivet støttes endvidere af den allerede nævnte omstændighed, at spørgsmålet om optagelse af handelsagenten i et register blev taget op under det forberedende arbejde, men ikke førte til, at der blev udstedt regler herom, fordi optagelse i et register ikke blev betragtet som nødvendig for, at handelsagenten kunne opnå rettigheder efter direktivet.

17 Desuden fremgår det af første og anden betragtning til direktivet, at dette bl.a. har til formål at ophæve begrænsningerne i etableringsfriheden. Skønt betingelsen om optagelse i registret ikke i praksis i Italien synes at blive anvendt på udenlandske handelsagenter, omfatter de i hovedsagen omtvistede nationale bestemmelser, som er generelt formuleret, dog også agenturforhold mellem parter, der er etableret i forskellige medlemsstater. De kan hæmme oprettelse af agenturkontrakter mellem parter i forskellige medlemsstater og den måde, disse kontrakter fungerer på, betydeligt og er derfor også set under denne synsvinkel i modstrid med direktivets formål.

18 Heraf følger, at spørgsmålet må besvares med, at direktivet er til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter en agenturkontrakts gyldighed er betinget af, at handelsagenten er optaget i et register for handelsagenter.

Sagens omkostninger

19 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Tribunale di Bologna ved kendelse af 16. april 1997, for ret:

Rådets direktiv 86/653/EØF af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter er til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter en agenturkontrakts gyldighed er betinget af, at handelsagenten er optaget i et register for handelsagenter.

Wathelet Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. april 1998.

R. Grass M. Wathelet

Justitssekretær Formand for Første Afdeling